

**ДО СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
К 64.108.05 УКРАЇНСЬКОЇ ІНЖЕНЕРНО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ**

Відгук

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора

Диканя Володимира Леонідовича

на дисертацію

Секірож Ярослава Васильовича

**на тему «Інноваційне забезпечення стійкого розвитку підприємств»,
що подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами.

В умовах подолання наслідків трансформаційних процесів у вітчизняній економіці суттєво знижується стійкий розвиток машинобудівних підприємств, що зумовлюється стрімким падінням рівня їх інноваційного забезпечення, зменшенням ефективності управлінських компетенцій, зниженням адаптивності стратегічно-управлінської структури вимогам зовнішнього середовища. Визначені умови формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств мають досягатися за рахунок використання як існуючих, так і потенційних організаційно-управлінських можливостей, здібностей, ресурсів та компетенцій. Оскільки створення нової економіки й забезпечення на її основі стійкого економічного зростання вітчизняних машинобудівних підприємств потребує адекватної реноваційно-адаптивної політики змін, що неможливе без відповідного її науково-методичного забезпечення, особливо у напрямку формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку. Визначені питання викликають до себе підвищений інтерес, що підтверджує актуальність дослідження Секірож Я.В.

Враховуючи викладене, обраний напрям дисертаційного дослідження, присвячений науковому обґрунтуванню теоретико-методичних положень щодо інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств, тема роботи є надзвичайно актуальною, має практичне значення та узгоджується із загальною тематикою науково-дослідних робіт Української інженерно-педагогічної академії «Аналіз внесених пропозицій щодо ризик-орієнтованого підходу до управління підприємством в умовах системної кризи» (номер державної реєстрації 0118U000901), «Управління розвитком суб'єктів господарювання на засадах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0119U000326). Дисертаційне дослідження відповідає цілям Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі Секірож Я. В. є достатньо обґрунтованими. Результати дослідження свідчать про глибоку обізнаність дисертанта з науковими працями вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених дослідженню проблем теорії і практики формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств, чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дослідження.

Для вирішення поставлених завдань у дисертації використано такі методи: узагальнення і системного аналізу – для систематизації теоретико-методичного інструментарію інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств; порівняння і класифікації – для зіставлення кількісних показників стійкого розвитку машинобудівних підприємств; таксономічний метод – для розрахунку інтегральних показників оцінки стійкого розвитку машинобудівних

підприємств; фінансово-економічного і статистичного аналізу – для визначення й узагальнення тенденцій у зміні рівня стійкого розвитку машинобудівних підприємств; експертних оцінок – для визначення факторів, які впливають на рівень інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств; кореляційно-регресійного аналізу – для визначення впливу показників рівня стійкого розвитку підприємств на ступінь їх інноваційного забезпечення; кластеризації – для ідентифікації підприємств за рівнем інноваційного забезпечення їх стійкого розвитку; імітаційного моделювання – для побудови сценаріїв стійкого розвитку машинобудівних підприємств.

Наукові положення, висновки й рекомендації, що сформульовані в дисертації є достовірними, оскільки інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційна статистична й аналітична інформація Державної служби статистики України, дані бухгалтерської звітності машинобудівних підприємств України за 2012–2019 рр., наукові публікації вітчизняних та зарубіжних учених за напрямом дослідження, ресурси мережі Internet та інші матеріали.

Структура дисертації обумовлена її метою і являє собою цілісний комплекс послідовних розробок теоретичних положень та науково-методичних основ щодо інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств. Зміст дисертації послідовно розкриває обрану тему.

У першому розділі – «Теоретичні основи управління структурними трансформаціями інноваційного потенціалу підприємства» – розглянуто й узагальнено проблеми розвитку інноваційного потенціалу промислових енергетичних підприємств під впливом науково-технічного прогресу, який визначає економічну природу структурних трансформацій; проаналізовано та систематизовано наукові підходи до визначення сутності поняття «управління структурними трансформаціями інноваційного потенціалу підприємства»; сформовано методичний інструментарій і систематизовано методи оцінки інноваційного потенціалу підприємства. Дослідження теоретичних основ проблематики розвитку підприємств у сучасному та ретроспективному

аспектах дало змогу виявити значні розбіжності у поглядах на етимологію, сутність і складові елементи розвитку як економічного процесу. Це стало підґрунтям для удосконалення понятійного апарату дослідження, що базується на структурно-логічному взаємозв'язку таких базових дефініцій, як «інновація», «розвиток» і «стійкий розвиток». Автором удосконалено класифікацію факторів впливу на рівень інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств. Визначені фактори впливають на рівень динамічної рівноваги стійкої роботи підприємств, яка відноситься до взаємодії системи із зовнішнім і внутрішнім середовищем, оскільки стійкий розвиток визначається як загальна порівняльно-реактивна характеристика, яка відображає домінуючий ступінь переваги сукупності оціночних даних та характеризує досягнення підприємств за певний інтервал часу.

У другому розділі – «Комплексне аналітичне підґрунтя оцінки стійкого розвитку машинобудівних підприємств як об'єктивна основа формування інноваційного забезпечення» – удосконалено науково-методичний підхід до оцінки стійкого розвитку машинобудівних підприємств; здійснено інтегральне оцінювання складових стійкого розвитку машинобудівних підприємств; розроблено науково-практичний підхід до визначення впливу цільових параметрів ризику на рівень інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств. У дисертації удосконалено науково-методичний підхід до оцінки стійкого розвитку машинобудівних підприємств. Розробка даного підходу пов'язана з необхідністю визначення рівня стійкого розвитку підприємства, а завдяки цьому – підтримування в ринково-конкурентних умовах його належного ступеня безпеки та конкурентоспроможності. Це дає можливість вітчизняним машинобудівним підприємствам ефективно організувати процес управління інноваційним забезпеченням стійкого розвитку, що є основою для прийняття виважених управлінських рішень у стратегічних періодах функціонування. У роботі визначено, що більшість машинобудівних підприємств має середній і низький загальний рівень інтегральної оцінки складових їх стійкого розвитку. Це

свідчить про негативний вплив на діяльність машинобудівних підприємств рівня зростання розміру дебіторської заборгованості, що, в свою чергу, зумовлює зменшення надходжень коштів і значне збільшення довгострокових зобов'язань.

У третьому розділі – «Удосконалення методичних засад інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств» – запропоновано концептуальні аспекти формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств; удосконалено архітектоніку інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств як поліфункціональну основу розробки його механізму; побудовано стратегію формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств, в рамках якої розроблено оптимістичний, реалістичний та песимістичний сценарії стійкого розвитку; побудовано двовимірну матрицю станів рівня інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств. У роботі представлено концептуальні аспекти формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств, які реалізуються через застосування специфічно-регулятивних напрямів: розробку комплексних завдань формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку; створення організаційних структур, що формалізують прийняття і реалізацію управлінських рішень в області ефективного використання потенціалу стійкого розвитку; консолідацію і верифікацію інформаційних потоків, що дають змогу враховувати всі релевантні варіанти управлінських рішень; аналіз факторів, що впливають на формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку; контроль і корегування управлінських рішень.

Автором визначено групи факторів мотивації та побудовано мотиваційну карту персоналу машинобудівних підприємств, запропоновано заходи для зміни системи оплати праці залежно від вирішення виробничих задач при формуванні інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств.

Наукова новизна результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретичних і методичних положень щодо вдосконалення процесу інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств. До найбільш важливих результатів, які визначають наукову новизну дослідження, належать такі:

удосконалено:

понятійний апарат дослідження процесу інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств, що, на відміну від існуючих, базується на побудові структурно-логічного взаємозв'язку та визначенні взаємообумовлюючого впливу семантичного характеру базових дефініцій дослідження, таких, як «інновація», «розвиток», «стійкий розвиток», що, в свою чергу, дозволило уточнити зміст поняття «інноваційне забезпечення стійкого розвитку підприємства»; це створює об'єктивно-логічний базис для розв'язання методичних засад інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств на основі консолідації узагальнених положень теорій і концепцій економіки (стор. 22-40);

класифікацію факторів впливу на рівень інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств, яка, на відміну від існуючих, базується на використанні однорідних та неоднорідних груп факторів, відображаючи параметричні дані складу, критеріїв ефективності й частоти впливу, дозволяючи згрупувати фактори за різними класифікаційними ознаками з метою функціональної ідентифікації ризикового середовища підприємств за рівнями інноваційного забезпечення, що є основою для побудови альтернативних сценаріїв їх стійкого розвитку (стор. 40-53);

науково-методичний підхід до оцінки стійкого розвитку машинобудівних підприємств, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на результатах комплексного інтегрального оцінювання складових стійкого розвитку (фінансово-економічної, управлінсько-кадрової, виробничо-

господарської, інвестиційно-маркетингової) та відповідних показників аналізу, що, в свою чергу, дозволяє за допомогою шкалування інтегральних показників побудувати двовимірну матрицю станів рівня (кореляція рівня стійкості та інноваційного забезпечення) розвитку й кореляційно-регресійні моделі кластерного розподілу результативності діяльності машинобудівних підприємств з метою окреслення параметрів їх стратегічного позиціонування (стор. 86-90);

науково-практичний підхід до визначення впливу цільових параметрів ризику на рівень інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств, який, на відміну від існуючих, базується на використанні рефлексійної ідентифікації рівня ризику, враховуючи багатоваріантність, нелінійність цільових параметрів ризику та конвергентність інноваційних ефектів, що, в свою чергу, дозволяє визначити ваговий коефіцієнт значущості показників, який відображає параметричні дані діапазонів змін факторів-індикаторів впливу на рівень інноваційного забезпечення стійкого розвитку, що є об'єктивною основою для побудови альтернативних сценаріїв стійкого розвитку машинобудівних підприємств (стор. 136-143);

набуло подальшого розвитку:

концептуальні аспекти формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств, що, на відміну від існуючих, ґрунтуються на цілісності та єдності комплексу взаємопов'язаних структурних елементів формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку та, консолідуючи на системній інформаційно-аналітичній основі відповідно до інтелектуально-креативних моделей, визначають управлінські ефекти інноваційного змісту, що відображають закономірності функціонування й стійкості розвитку машинобудівних підприємств, імплементація яких сприятиме акумулюванню інноваційно-спрямованих потенційних можливостей підприємств у заданому атракторі розвитку (стор. 154-162);

архітектоніка інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств як поліфункціональна основа розробки його механізму, яка, на відміну від існуючих, складається з організованої сукупності домінантних структурних елементів інноваційного забезпечення (процесно-інтегральних, радикально-модифікуючих, стратегічно-реактивних, адаптивно-регенеруючих, процесно-продуктивних, розвиваючо-доповнюючих, структурно-процесних, результативно-революційних), що за допомогою синтезу функціонально-керуючих властивостей дає змогу створити систему інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств, центром параметрично-критеріальної відповідальності якої є контроль та координація за процесами, методами, технологіями та структурою управління стійким розвитком машинобудівних підприємств (стор. 172-188);

стратегія формування інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств, яка, на відміну від існуючих, включає складові управління вертикальної та горизонтальної єдності процесів стійкого розвитку, визначаючи інноваційні стратегічні інструменти досягнення генеральних цілей, стратегічні пріоритети загального розвитку й умови коригування стратегічних планів з урахуванням архітектоніки інноваційного забезпечення, що дозволяє встановити співвідношення рівня інноваційності його складових, оптимізувати пропорції та ступінь їх використання, систематизувати конструктивні рішення відповідно до обраного вектора забезпечення стійкого розвитку (стор. 189-195).

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій.

Науково-методичні результати дисертаційного дослідження відрізняються глибиною аналізу, коректністю формулювань і пропозицій щодо практичного використання та науковою новизною.

За темою дисертації опубліковано 22 наукові праці, в тому числі: 1 стаття у колективній монографії; 10 статей у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 11 публікацій тез доповідей у збірниках за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,23 ум.-друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 5,87 ум.-друк. арк.

Основний зміст дисертації у повній мірі відображений в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні й методичні положення дисертації доведені до рівня конкретних пропозицій і методичних розробок стосовно інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств і були враховані в діяльності Виконавчого комітету Харківської міської ради (довідка № 08-72/2184/2-20 від 17.12.2020 р.); ТОВ «АМГ-ІНВЕСТ» (довідка № 08/312 від 08.12.2020 р.), ТОВ «ХАРКІВТРАНСМАШПРОЕКТ» (довідка № 030/с-12 від 04.12.2020 р.), ТОВ «Сучасні проекти» (довідка № 105-12 від 27.11.2020 р.).

Запропоновані автором наукові положення та практичні рекомендації використовуються в Українській інженерно-педагогічній академії при підготовці фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 015.24 «Професійна освіта (Економіка)» при викладанні дисциплін «Інноваційний розвиток підприємства», «Управління ресурсами», «Конкурентоспроможність підприємств» (довідка № 106-57-18 від 10.12.2020 р.).

Стиль та мова викладення результатів дослідження

Дисертаційна робота характеризується науковим стилем викладання. Розділи та підрозділи дисертації представлено у логічному зв'язку і послідовності. Викладені результати достатньо повно обґрунтовано та

аргументовано. Зміст дисертації відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертації Секірож Я. В., її цілісність та логіку викладу матеріалів, доцільно вказати на наявність дискусійних положень.

1. На нашу думку, більш детальної аргументації потребує систематизація принципів інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств. Варто було б поглибити обґрунтування критеріїв відбору зазначених принципів відповідно до стратегічного і тактичного їх спрямування (стор. 55-59).

2. На стор. 55-57 автором розкрито основні функції актуалізації формування науково-теоретичних основ планування рівня інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств. Однак, потребують уточнення мотиви для виділення вказаних функцій і їх авторське пояснення.

3. Позитивно характеризує дисертацію розроблена автором система показників оцінки стійкого розвитку підприємств. Однак, доречно було б доповнити її показниками якісного виміру за кожним напрямком діяльності для розширення можливостей проведення більш повної діагностики (стор. 60-72).

4. У другому розділі дисертації при проведенні фундаментальної діагностики складових стійкого розвитку машинобудівних підприємств доцільно було б надати нормативні значення визначених для аналізу коефіцієнтів та параметри критичних загроз при їх збільшенні чи зменшенні. Це дозволило б автору в подальшому узагальнити результати проведеної діагностики й зробити висновки щодо нарощення випуску продукції та покращення позицій підприємств на цільових ринках (стор. 90-92).

5. Наведені дисертантом на стор. 145-148 результати експертного оцінювання впливу ризиків на рівень інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств доцільно було б доповнити сценаріями

управління, які складають основу досягнення стійкості їх розвитку.

6. У третьому розділі дисертації визначено групи факторів мотивації і побудовано мотиваційну карту персоналу підприємств. Проте, залишилися незрозумілими доцільність використання саме даної методики і принципи, які покладено в основу формування мотиваційної карти за цією методикою (стор. 165-172).

7. У таблиці 3.7 (стор. 170-171) представлена система комплексної оцінки результатів праці персоналу при формуванні інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств. Необхідно було надати графічну інтерпретацію результатів діагностики заходів щодо зміни системи оплати праці в залежності від вирішення виробничих задач при формуванні інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств.

8. У підрозділі 3.2 дисертаційної роботи розкрито основні положення щодо побудови системи інноваційного забезпечення стійкого розвитку підприємств як комплексу взаємоузгоджених відповідно до об'єкту, суб'єкту, мети, принципів, методів, інструментів, важелів, функцій та взаємопов'язаних функціональних підсистем. Однак, у тексті роботи не пояснюється можливість окремого впровадження для машинобудівних підприємств таких складових, як складова постановки проблеми, розвитку об'єкта та прийняття управлінських рішень (стор. 183-184).

Але зазначені зауваження не носять принципового характеру і не знижують загальної високої оцінки дисертації Секірож Я. В., а лише підтверджують важливість і складність теми наукового дослідження.

Відповідність роботи встановленим вимогам до кандидатських дисертацій.

Дисертацію Секірож Ярослава Васильовича «Інноваційне забезпечення стійкого розвитку підприємств» можна вважати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальну науково-

практичне завдання – вдосконалення процесу інноваційного забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств. Надруковані статті та автореферат відображають основні положення виконаного дослідження. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані особисто автором. Автореферат дисертації є ідентичним дисертації за структурою і змістом та не містить інформації, відсутньої у дисертаційній роботі. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджені результатами досліджень.

Відтак, дисертація Секірож Ярослава Васильовича «Інноваційне забезпечення стійкого розвитку підприємств» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 чинного «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами), рекомендована до захисту, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

завідувач кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом
Українського державного університету залізничного транспорту МОН України,
доктор економічних наук, професор

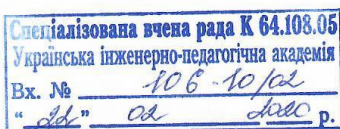

Володимир ДИКАНЬ

Особистий підпис
засвідчую _____ 20__ р.
завідуючий канцелярією
УкрДУЗТ

Володимир Дикань

*Чесний секретар спеціалізованої
вченої ради К 64.108.05*

Чобиток В.Т.